

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11
The 11th STOU National Research Conference

การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินภายใต้หลักสุจริต :
ศึกษาเฉพาะกรณีการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

Protection for Victims' Rights under Anti-money Laundering Act in Good Faith Requirement:
A case Study of Loans of Money Amounting to Public Cheating and Fraud

สิปปนนท์ เชาวลิต (Sippanon Chaowalit) ¹สุพัตรา แผนวิชิต (Supatra Phanwichit) ²

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ความเป็นมา และหลักการ ของการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินภายใต้หลักสุจริต (2) วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินภายใต้หลักสุจริต (3) เปรียบเทียบกฎหมายของไทยและของต่างประเทศที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินภายใต้หลักสุจริต (4) นำผลการศึกษามาใช้ในการแก้ไขปรับปรุงระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินให้เหมาะสมและชัดเจนยิ่งขึ้น การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิจัยจากเอกสาร ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง กฎหมาย ประกาศและเอกสารราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินภายใต้หลักสุจริต จากผลการศึกษาพบว่า (1) การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของไทย โดยเฉพาะกรณีการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ยังไม่สอดคล้องกับหลักสุจริตของผู้เสียหายเท่าที่ควร (2) การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของไทยยังมีปัญหาในประเด็นการนิยามคำว่า “ผู้เสียหาย” และการบังคับใช้ให้เป็นไปตามค่านิยม ประเด็นการตรวจสอบและจัดทำความเห็นเกี่ยวกับความเสียหายของผู้เสียหาย และประเด็นเรื่องความคุ้มค่าต่อผลที่จะได้รับในการดำเนินการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย (3) การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของไทย ยังมีความแตกต่างกับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น ประเด็นผู้เสียหายต้องไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด และการพิจารณาถึงความคุ้มค่าก่อนดำเนินการคุ้มครองสิทธิให้แก่ผู้เสียหาย เป็นต้น (4) ข้อเสนอแนะคือการแก้ไขปรับปรุงระเบียบคณะกรรมการธุรกรรมว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2559 ในส่วนของค่านิยมของ “ผู้เสียหาย” รวมถึงการบังคับใช้ให้เป็นไปตามค่านิยมอย่างเคร่งครัด และควรมีการกำหนดเงื่อนไขในการพิจารณาความคุ้มค่าต่อผลที่จะได้รับในการดำเนินการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย

คำสำคัญ การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน การกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

¹ นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ วิชาเอกกฎหมายธุรกิจ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาประจำวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this independent study are: (1) to study the concepts, theory, background and principles of the rights protection for victim under Money Laundering Act under the good faith, (2) to analyze problems and obstacles regarding the rights protection for victim under Money Laundering Act in the good faith, (3) to compare Thai and foreign acts regarding the rights protection under Money Laundering Act in the good faith, and (4) to apply the result of the study to amend and improve the regulations regarding the rights protection for victim under Money Laundering Act in good faith to be more appropriate and clear. This independent study is a qualitative research with a document research method in which the researcher has gathered information from all relevant documents, Acts, announcements and other official documents related to the rights protection for victim under Money Laundering Act under the good faith. From the result of the study, it was found that (1) the rights protection for victim under Money Laundering Act in good faith, especially the Loans of Money Amounting to Public Cheating and Fraud is not properly in accordance to good faith of victim, (2) the rights protection of victim under the Thai Money Laundering Act is still problematic in the definition of "victim" and the enforcement of the act under the definition, the issue of examination and the opinions forming on the damages of victim, and the issue of the worthiness of the result obtained when protecting the rights of victim, (3) Thai rights protection for victim under Money Laundering Act in good faith is also different from foreign act, such as the issue that victim must not participate in the commission of an offense, and the consideration of the worthiness before protecting the rights of victim etc. (4) The recommendations are the amendment of the regulations of the Transaction Committee on rights protection for victim in preliminary offenses under Anti-Money Laundering Act B.E. 2559 in the definition of "victim", including the strict enforcement of the act under the definition, and the specification of the conditions for the consideration of the worthiness of the result that will be received when protecting the rights of victim.

Keywords: Rights protection for victim, Money Laundering Act, Loans of Money Amounting to Public Cheating and Fraud

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

บทนำ

ปัจจุบันการฉ้อโกงประชาชนที่สำคัญของไทยนั้นคือ ธุรกิจแชร์ลูกโซ่ หรือการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนในแต่ละปีจะมีผู้เสียหายที่ถูกหลอกลวงจากธุรกิจแชร์ลูกโซ่เป็นจำนวนมาก โดยแชร์ลูกโซ่นั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและผลิตภัณฑ์ในการหลอกลวงกลุ่มเป้าหมายอยู่ตลอดเวลา โดยกลยุทธ์ทางการตลาดในการดึงดูดผู้สนใจ ที่สำคัญคือการโฆษณาให้ผลตอบแทนที่สูงเกินจริง เพื่อหลอกลวงกลุ่มเป้าหมายให้นำเงินมาลงทุน เมื่อกลุ่มเป้าหมายนำเงินมาลงทุนแล้วในระยะแรกจะได้ผลตอบแทนที่สูงตามที่โฆษณาไว้ โดยเงินที่นำมาเป็นผลตอบแทนนั้นมาจากการที่กลุ่มเป้าหมายกลุ่มแรกไประดมทุนจากกลุ่มเป้าหมายกลุ่มอื่นๆ ให้มาร่วมธุรกิจเดียวกับตน เมื่อกลุ่มเป้าหมายกลุ่มใหม่นำเงินมาลงทุนเงินส่วนนี้ก็จะนำไปเป็นผลตอบแทนให้กับกลุ่มเป้าหมายกลุ่มแรก โดยวงจรทางการเงินจะเป็นเช่นนี้ไปเรื่อยๆ เมื่อใดก็ตามที่การหากลุ่มเป้าหมายใหม่ลดน้อยลงจนทำให้มีเงินหมุนเวียนในระบบไม่เพียงพอที่จะตอบแทนกลุ่มเป้าหมายเก่า ธุรกิจแชร์ลูกโซ่ก็จะพังลง ผู้ก่อตั้งธุรกิจก็จะนำเงินทุนในระบบหลบหนีไป

เมื่อธุรกิจแชร์ลูกโซ่ได้ปิดตัวลงกลุ่มผู้ลงทุนก็จะได้รับความเสียหายเนื่องจากสูญเสียเงินลงทุน กลายเป็นผู้เสียหายและมักจะดำเนินการร้องเรียนยังหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น กรมสอบสวนคดีพิเศษ กองปราบปราม สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) เป็นต้น เพื่อให้หน่วยงานเหล่านี้ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดแทน

ในการศึกษาครั้งนี้จะกล่าวถึง การดำเนินคดีโดยสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ซึ่งความผิดดังกล่าว เป็นความผิดมูลฐานตามมาตรา 3 (3) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ทั้งนี้ เมื่อมีผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ตามมาตรา 49 วรรคท้าย ได้กำหนดให้ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินขอให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้นำทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดไปคืนหรือชดเชยคืนให้แก่ผู้เสียหายแทนการสั่งให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดิน

กระบวนการที่ผู้เสียหายเข้าร้องเรียนต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งให้นำทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดไปคืนหรือชดเชยคืนให้แก่ผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ตามระเบียบคณะกรรมการธุรกรรมว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2559 มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. กรอกรูปแบบคำร้องเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งให้นำทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดไปคืนหรือชดเชยคืนให้แก่ผู้เสียหาย แล้วนำส่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
2. พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและจัดทำความเห็นเกี่ยวกับความเสียหายเสนอต่อเลขาธิการเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบในการเสนอเรื่องต่อคณะกรรมการธุรกรรมเพื่อพิจารณามีมติให้ดำเนินการตามมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ต่อไป
3. เมื่อศาลมีคำสั่งให้นำทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดไปคืนหรือชดเชยคืนให้แก่ผู้เสียหายแทนการสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดำเนินการให้เป็นไปตามคำสั่งศาลโดยเร็วตามมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

สิ่งที่น่าสนใจคือผู้เสียหายจากแชร์ลูกโซ่นั้น ในขณะที่เข้าร่วมธุรกิจแชร์ลูกโซ่ผู้เสียหายเหล่านั้น มีความสุจริตในการทำสัญญาเข้าร่วมธุรกิจมากน้อยเพียงใด เนื่องจากข่าวสารและวิธีการของการถูกหลอกลวงจากแชร์ลูกโซ่นั้นได้รับการเผยแพร่ในสื่อต่างๆ อยู่บ่อยครั้ง โดยรูปแบบในการหลอกลวงไม่ได้แตกต่างกันมากนัก เหตุใดถึงยังมียุติภัยจากแชร์ลูกโซ่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ หากผู้เสียหายใช้ความระมัดระวังก่อนที่จะเข้าร่วมลงทุน เช่น ตรวจสอบกับหน่วยงานราชการว่าธุรกิจที่จะเข้าร่วมลงทุนมีการจดทะเบียน มีการเสียภาษีโดยถูกต้องหรือไม่ ซึ่งในปัจจุบันการตรวจสอบสามารถทำได้โดยง่าย จึงเป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้เสียหายเหล่านั้นพร้อมที่จะเข้ารับความเสี่ยงเพื่อแลกกับผลตอบแทนจำนวนมากที่ตนเองจะได้รับหรือไม่ ซึ่งในขณะที่ตนเองร่วมธุรกิจอยู่ในเครือข่ายแชร์ลูกโซ่ เพื่อให้ตนเองได้ผลตอบแทนตามที่ตั้งใจจะไปชักชวนหรือหลอกลวงบุคคลอื่นๆ ให้เข้ามาร่วมธุรกิจกับตน แต่เมื่อใดก็ตามที่ตนเองได้รับความเสียหายก็จะนำเรื่องมาร้องเรียนต่อภาครัฐเพื่อให้ดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดและติดตามทรัพย์สินที่ตนเองได้เสียไปกลับคืนมา ทั้งนี้ กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มีเจตนารมณ์เพื่อต้องการตรวจจับการก่ออาชญากรรม โดยไม่ต้องการให้อาชญากรนำเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด มากระทำการในรูปแบบต่างๆ อันเป็นการฟอกเงิน และนำเงินหรือทรัพย์สินนั้นไปใช้เป็นประโยชน์ในการก่ออาชญากรรมต่อไปได้อีก ดังนั้น หากไม่มีหลักเกณฑ์และแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินการตามเรื่องร้องเรียนและการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย จะทำให้ผู้ซึ่งมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดไม่ได้รับโทษแต่ประการใด มิหนำซ้ำยังได้เงินหรือทรัพย์สินที่ตนต้องเสียไปกลับคืนมาโดยหน่วยงานของรัฐ ซึ่งกรณีเหล่านี้ไม่สามารถที่จะตรวจจับของอาชญากรรมตามเจตนารมณ์ได้

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้มีกรอบความคิดในการศึกษาเรื่องหลักสุจริตว่า การใช้สิทธิโดยไม่สุจริตไม่ควรได้รับความคุ้มครอง ซึ่งจากการศึกษาหลักสุจริตในระบอบกฎหมายไทยนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 บัญญัติว่า “ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี ท่านว่าบุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต” หมายความว่า บุคคลใดจะใช้สิทธิของตนจะต้องใช้โดยสุจริตจึงจะอยู่ภายใต้ความคุ้มครองของกฎหมาย แต่หากใช้สิทธิโดยไม่สุจริตก็ย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายและอาจจะต้องรับผิดชอบในการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต โดยการที่จะเป็นผู้สุจริตหรือไม่ ต้องพิจารณาว่าผู้เสียหายได้รู้หรือไม่รู้ ในขณะที่ตนใช้สิทธิหรือชำระหนี้ให้แก่คู่กรณีอีกฝ่ายซึ่งเป็นผู้กระทำความผิด หากตนรู้ว่าคู่กรณีอีกฝ่ายกระทำการในสิ่งที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ควร แต่ตนยังสนใจใช้สิทธิหรือชำระหนี้ให้แก่ผู้กระทำความผิดเช่นนี้ อาจมองได้ว่า ผู้เสียหายใช้สิทธิหรือชำระหนี้โดยไม่สุจริต หากพิจารณาถึงการเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาได้กำหนดไว้ว่า ต้องเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงจึงจะสามารถดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดได้ ซึ่งการเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงนั้น ต้องประกอบด้วย

1. ต้องมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นแก่ผู้ซึ่งอ้างว่าได้รับความเสียหาย
2. เป็นผู้เสียหายโดยพฤตินัย คือ ผู้ซึ่งอ้างว่าได้รับความเสียหายได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญานั้นๆ
3. เป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย คือ ผู้ซึ่งอ้างว่าได้รับความเสียหายต้องเป็นผู้เสียหายตามกฎหมาย

การจะเป็นผู้เสียหายตามกฎหมายนั้น ผู้ซึ่งอ้างว่าได้รับความเสียหายต้องไม่ใช่ผู้ยินยอมให้มีการกระทำความผิดต่อตนเอง ต้องไม่เป็นผู้มีส่วนร่วมในความผิดที่เกิดขึ้น ถ้าศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าผู้เสียหายนั้นมีส่วนร่วมกับความผิดที่เกิดขึ้น บุคคลนั้นจะไม่สามารถฟ้องร้องในความผิดที่เกิดขึ้นได้ เป็นการพิจารณาถึงหลักสุจริต เนื่องจากผู้เสียหายเป็นผู้มีส่วนร่วมก่อให้เกิดความเสียหายนั้นขึ้น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

หลักผู้เสียหายโดยนิตินัยในกรณีความผิดต่อส่วนตัว เช่น ความผิดฐานฉ้อโกง ความผิดฐานหมิ่นประมาท กรณีเหล่านี้หากผู้เสียหายเป็นผู้มีส่วนร่วมในความผิดที่เกิดขึ้นศาลได้วางแนววินิจฉัยว่าผู้เสียหายไม่มีอำนาจฟ้อง ศาลจะยกฟ้องในกรณีดังกล่าว

ในคดีความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนที่เกิดจากแชร์ลูกโซ่เป็นกรณีความผิดอาญาแผ่นดิน เป็นความผิดอาญาที่กฎหมายถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหาย เนื่องจากส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และความสงบเรียบร้อยของส่วนรวมเป็นอย่างมาก รัฐใช้กฎหมายฟอกเงินในการตรวจจับอาชญากรรมเพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิดมีเงินไปใช้ ในการกระทำความผิดได้อีกต่อไป ซึ่งหากพิจารณาการทำความผิดในลักษณะแชร์ลูกโซ่ผู้เสียหายบางราย ได้หลอกลวงบุคคลอื่นๆ ให้สมัครสมาชิกเพื่อที่ตนเองจะได้ผลตอบแทนที่มากขึ้น บางรายถึงแม้รู้ว่าตนเองถูกหลอกไปแล้วก็ยังดำเนินการหาสมาชิกรายใหม่ เนื่องจากหวังว่าตนเองจะได้นำเงินที่เสียไปกลับคืนมา จะเห็นได้ว่าผู้เสียหายเหล่านี้เป็นผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด ทำให้การหลอกลวงในลักษณะแชร์ลูกโซ่ขยายเป็นวงกว้าง แม้ผู้เสียหายเหล่านี้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญา รวมถึงเป็นผู้เสียหายโดยพฤตินัย คือได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญานั้นๆ จริง แต่ผู้เสียหายเหล่านี้ไม่ได้เป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยเนื่องจากยินยอมให้มีการกระทำความผิดต่อตนเองรวมไปถึงเป็นผู้มีส่วนร่วมในความผิดที่เกิดขึ้น

หากพิจารณาตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พบว่า ได้กำหนดให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้โดยอนุโลม เนื่องจากหลักการของกฎหมายฟอกเงินฉบับนี้เป็นการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดในทางแพ่งซึ่งแตกต่างจากโทษริบทรัพย์ ในทางอาญา แต่ถึงแม้จะเป็นการดำเนินคดีในทางแพ่ง สำนักงาน ป.ป.ช. โดยเลขาธิการ ป.ป.ช. จะต้องส่งเรื่อง ให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นตกเป็นของแผ่นดินต่อไป

จากที่กล่าวข้างต้นผู้เขียนเห็นว่าในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายโดยหน่วยงานภาครัฐนั้นควรมีการพิจารณาถึงความสุจริตของผู้เสียหาย รวมไปถึงพิจารณาว่าผู้เสียหายเหล่านั้นเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงหรือไม่ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เกิดความยุติธรรมและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎี ความเป็นมา และหลักการ ของการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินภายใต้หลักสุจริต
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินภายใต้หลักสุจริต
3. เพื่อเปรียบเทียบกฎหมายของไทยและของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินภายใต้หลักสุจริต
4. เพื่อนำผลการศึกษามาใช้ในการแก้ไขปรับปรุงระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินให้เหมาะสมและชัดเจนยิ่งขึ้น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11 The 11th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีการวิจัย

ดำเนินการศึกษาโดยค้นคว้าวิจัยเชิงเอกสาร รวบรวมข้อมูลทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องรวมถึงหลักการต่างๆ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหา และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินภายใต้หลักสุจริต: ศึกษาเฉพาะกรณีการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎี ความเป็นมา และหลักการ ของการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินภายใต้หลักสุจริต

ผลการวิจัยพบว่า การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายฟอกเงินของไทย โดยเฉพาะกรณีการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ยังไม่สอดคล้องกับหลักสุจริตของผู้เสียหายเท่าที่ควร

2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินภายใต้หลักสุจริต

ผลการวิจัยพบว่า การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายฟอกเงินของไทยยังมีปัญหาในประเด็นการนิยามคำว่า “ผู้เสียหาย” และการบังคับใช้ให้เป็นไปตามค่านิยม ประเด็นการตรวจสอบและจัดทำความเห็นเกี่ยวกับความเสียหายของผู้เสียหาย และประเด็นเรื่องความคุ้มค่าต่อผลที่จะได้รับในการดำเนินการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย

3. เพื่อเปรียบเทียบกฎหมายของไทยและของต่างประเทศที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินภายใต้หลักสุจริต

ผลการวิจัยพบว่า การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายฟอกเงินของไทย ยังมีความแตกต่างกับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น ประเด็นผู้เสียหายต้องไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด และการพิจารณาถึงความคุ้มค่าก่อนดำเนินการคุ้มครองสิทธิให้แก่ผู้เสียหาย เป็นต้น

4. เพื่อนำผลการศึกษามาใช้ในการแก้ไขปรับปรุงระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินให้เหมาะสมและชัดเจนยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยพบว่า ควรมีการแก้ไขปรับปรุงระเบียบคณะกรรมการธุรกรรมว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2559 ในส่วนของค่านิยมของ “ผู้เสียหาย” รวมถึงการบังคับใช้ให้เป็นไปตามค่านิยมอย่างเคร่งครัด และควรมีการกำหนดเงื่อนไขในการพิจารณาความคุ้มค่าต่อผลที่จะได้รับในการดำเนินการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินภายใต้หลักสุจริต : ศึกษาเฉพาะกรณีการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎี ความเป็นมา และหลักการ ของการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินภายใต้หลักสุจริต พบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้ให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลในมาตรา 4 โดยกำหนดไว้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน ซึ่งคำว่า สิทธิ (Right) หมายถึง อำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในการที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่น กระทำการหรืองดเว้นกระทำการ อย่างใดอย่างหนึ่งให้เกิดประโยชน์แก่ตน ไม่ว่าจะเป็กรณีที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือบุคคล

เมื่อสิทธิได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ทำให้บุคคลในรัฐมีสิทธิเรียกร้องไม่ให้บุคคลใดแทรกแซงสิทธิตามรัฐธรรมนูญของตน นั้นหมายถึง ทรัพย์สินสิทธิและบุคคลสิทธิของปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครอง หน่วยงานของรัฐจึงมีหน้าที่ในการดำเนินการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญให้เป็นผล เช่น สิทธิในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐและเมื่อเสนอเรื่องราวแล้วได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยเร็ว มาตรา 41 ทั้งนี้ หากประชาชนใช้สิทธิของตนมีมากเกินไป โดยไม่มีการควบคุมและกำหนดเงื่อนไข อาจก่อให้เกิดการกระทบกระทั่งต่อสิทธิของบุคคลอื่นหรือของส่วนรวมได้ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความวุ่นวายในสังคม ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องกำหนดมาตรการในการจำกัดสิทธิของประชาชน โดยมีเงื่อนไขคือ 1) ต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมาย 2) ต้องกระทำเท่าที่จำเป็น 3) ต้องไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ 4) ต้องไม่ใช่บังคับแก่กรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง

จากการศึกษา พบว่า การพิจารณาถึงความสุจริตของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนเป็นสิ่งที่ควรดำเนินการอย่างยิ่ง ซึ่งหลักสุจริตของไทยได้บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 บัญญัติว่า ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี ท่านว่าบุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต หมายความว่า บุคคลใดจะใช้สิทธิของตนจะต้องใช้โดยสุจริตจึงจะอยู่ภายใต้ความคุ้มครองของกฎหมาย แต่หากใช้สิทธิโดยไม่สุจริตก็ย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายและอาจจะต้องรับผิดชอบในการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต เป็นหลักที่ใช้บังคับหลักการใช้สิทธิของบุคคลทั่วไป หลักสุจริตนั้น เป็นพื้นฐานของกฎหมายทุกระบบ (ปรีดี เกษมทรัพย์, 2525, น. 32-33) ไม่ได้เป็นหลักเฉพาะในกฎหมายแพ่งเท่านั้น ดังนั้นในกฎหมายอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กฎหมายอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ล้วนแล้วแต่ นำหลักสุจริตมาใช้ในการวินิจฉัยคดีได้แทบทั้งสิ้น เพื่อเป็นการอุดช่องว่างของกฎหมายในกรณีที่กฎหมายเฉพาะไม่ได้กำหนดในเรื่องนั้นๆ ไว้ เพื่อให้ผู้ใช้กฎหมายวิเคราะห์หรือพิจารณาคดีที่เกิดขึ้น ให้เกิดความยุติธรรมตามพฤติการณ์และสภาพแวดล้อมของคดี เนื่องจากสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา กฎหมายลายลักษณ์อักษรไม่สามารถเปลี่ยนแปลงตามได้ทัน หลักสุจริตจึงเป็นหลักกฎหมายที่สร้างความ เป็นธรรม เป็นเหตุผลที่ถูกต้อง จึงมีความสำคัญในการอำนวยความยุติธรรม (กิตติศักดิ์ ปรกติ, 2554, หน้า 24) แต่การนำหลักสุจริตมาใช้ในการพิพากษาคดีนั้น เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้พิพากษาใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาตัดสินคดี ซึ่งต้องมีเงื่อนไขให้ใช้ได้อย่างจำกัด โดยจะใช้ได้ในกรณีที่เป็ข้อยกเว้นเท่านั้น เพราะหากเราใช้หลักสุจริตในการพิจารณาคดีมากเกินไป

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

จะทำให้เกิดการพิพาทคดีโดยใช้หลักที่นอกเหนือจากบทบัญญัติของกฎหมายมากเกินไป ดังนั้น ในการที่จะพิจารณาว่าบุคคลใดใช้สิทธิโดยไม่สุจริต จึงควรมีบทบัญญัติของกฎหมาย หรือระเบียบ ข้อบังคับที่กำหนดเงื่อนไขที่แสดงให้เห็นว่าการกระทำดังกล่าวไม่สุจริต ซึ่งหากไม่มีกฎหมายในลักษณะดังกล่าว จะเป็นการยากที่จะให้เจ้าหน้าที่พิจารณาว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ไม่สุจริต เนื่องจาก ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 6 บัญญัติว่า “ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลทุกคนกระทำการโดยสุจริต”

ทั้งนี้หากผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานกั๊ยมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนต้องการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาด้วยตนเอง ผู้เสียหายจะฟ้องคดีได้ก็ต่อเมื่อเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย หากไม่เป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยแล้วแม้จะได้รับความเสียหายในความเป็นจริง ก็ไม่อาจถือว่าเป็นผู้เสียหายตามความในมาตรา 2 (4) ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อไม่เป็นผู้เสียหายก็ไม่สามารถนำความผิดดังกล่าวมาฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาได้ ซึ่งการจะเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย คือ ผู้ที่อ้างว่าได้รับความเสียหายต้องเป็นผู้เสียหายตามกฎหมาย ต้องไม่เป็นผู้ยินยอมให้มีการกระทำความผิดต่อตนเอง ต้องไม่เป็นผู้มีส่วนร่วมในความผิดที่เกิดขึ้น ถ้าศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าผู้เสียหายนั้นมีส่วนร่วมกับความผิดที่เกิดขึ้น บุคคลนั้นจะไม่สามารถฟ้องร้องในความผิดที่เกิดขึ้นได้ เป็นการพิจารณาถึงหลักสุจริตประกอบด้วย เนื่องจากผู้เสียหายเป็นผู้มีส่วนร่วมก่อให้เกิดความเสียหายนั้นขึ้น การมาฟ้องศาลเพื่อให้ได้รับการเยียวยา แสดงให้เห็นว่าผู้เสียหายมาศาลโดยไม่สุจริต กฎหมายย่อมไม่ให้ความคุ้มครองตามหลักกฎหมายที่ว่า “ผู้ใดมาขอความยุติธรรม ผู้นั้นต้องมาด้วยมือสะอาด” เนื่องจากศาลไม่ต้องการให้บุคคลที่ละเมิดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีมาใช้ศาลเป็นที่พึ่งเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนจากการกระทำละเมิดต่อกฎหมาย

ทั้งนี้ในปัจจุบันกฎหมายฟอกเงินของไทยยังไม่มีกำหนดเงื่อนไขและมาตรการในการพิสูจน์ถึงความสุจริตของผู้เสียหายไว้อย่างชัดเจน ทำให้ในการดำเนินการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย อาจทำให้ผู้ซึ่งมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดไม่ได้รับโทษแต่ประการใด มีหน้าข้างได้เงินหรือทรัพย์สินที่ตนต้องเสียไปกลับคืนมาโดยหน่วยงานของรัฐ ซึ่งกรณีเหล่านี้ไม่สามารถที่จะตรวจจรรยาของอาชญากรรมตามเจตนารมณ์ได้

2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินภายใต้หลักสุจริต พบว่า มีปัญหาและอุปสรรค ดังนี้

2.1 การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายฟอกเงินของไทยยังมีปัญหาในประเด็นการนิยามคำว่า “ผู้เสียหาย” และการบังคับใช้ให้เป็นไปตามคำนิยาม เนื่องจากเมื่อมีผู้เสียหายจากการกระทำความผิดมูลฐานสำนักงาน ป.ง. จะดำเนินการตามระเบียบคณะกรรมการธุรกรรมว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2559 โดยคำว่า “ผู้เสียหาย” ตามระเบียบนี้ หมายถึง ผู้ได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินจากการกระทำความผิดมูลฐาน และไม่อาจดำเนินการเพื่อขอคืนทรัพย์สินหรือชดเชยคืนความเสียหายดังกล่าวได้ตามกฎหมายอื่น หรือดำเนินการตามกฎหมายอื่นแล้วแต่ไม่เป็นผล ซึ่งปัจจุบันการคุ้มครองสิทธิให้แก่ผู้เสียหายตามกฎหมายว่าด้วยการฟอกเงินของไทยยังไม่ชัดเจนรัดกุม และยังไม่อำนวยความสะดวกต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่เท่าที่ควร โดยเฉพาะการคุ้มครองสิทธิให้แก่ผู้เสียหายในการกระทำความผิดฐานกั๊ยมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก เนื่องจากคำนิยามของ “ผู้เสียหาย” กำหนดไว้เพียงว่า เป็นผู้ได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินจากการกระทำความผิดมูลฐาน โดยไม่มีเงื่อนไขและมาตรการในการกำหนดให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจในการพิสูจน์ถึงความสุจริต

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ของผู้เสียหาย ในประเด็นต่างๆ ได้แก่ ผู้เสียหายต้องไม่เป็นผู้ยินยอมให้มีการกระทำความผิดต่อตนเอง ไม่เป็นผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดที่เป็นเหตุให้มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน เนื่องจากผู้เขียนมีความเห็นว่าผู้ยินยอมให้มีการกระทำความผิดต่อตนเอง หรือผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดที่เป็นเหตุให้มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินเป็นผู้ที่ไม่สมควรได้รับการคุ้มครอง เพราะถือเป็นส่วนหนึ่งของอาชญากรรมเป็นบุคคลที่ไม่สุจริต การคุ้มครองสิทธิให้แก่บุคคลดังกล่าวจะส่งผลให้การตั้งโจทก์อาชญากรรมตามเจตนารมณ์ของกฎหมายฟอกเงินไม่เป็นผล จึงเป็นการสมควรที่จะต้องระบุเงื่อนไขและมาตรการที่ชัดเจนในการสกัดกั้นบุคคลที่ไม่สุจริตออกจากกระบวนการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย และเพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ก่อนดำเนินการคุ้มครองสิทธิให้แก่ผู้เสียหาย เนื่องจากการนำหลักสุจริตมาใช้ในการพิจารณานั้น เป็นการเปิดโอกาสให้พนักงานเจ้าหน้าที่ใช้ดุลยพินิจ จึงต้องมีการกำหนดข้อบังคับให้ใช้ได้อย่างจำกัด เพราะหากเราใช้หลักสุจริตในการพิจารณาคดีมากเกินไปจะทำให้เกิดการพิพาทภาคคดีโดยใช้หลักที่นอกเหนือจากบทบัญญัติของกฎหมายมากเกินไป และที่สำคัญคำนียามของ “ผู้เสียหาย” กำหนดว่า ต้องเป็นบุคคลที่ไม่อาจดำเนินการเพื่อขอคืนทรัพย์สินหรือชดใช้คืนความเสียหายดังกล่าวได้ตามกฎหมายอื่น หรือดำเนินการตามกฎหมายอื่นแล้วแต่ไม่เป็นผล ซึ่งในปัจจุบันผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนมักจะมาร้องเรียนต่อสำนักงาน ป.ป.ง. เพื่อให้ดำเนินการคุ้มครองสิทธิกับผู้เสียหายโดยตรง โดยไม่มีการดำเนินการขอคืนทรัพย์สินหรือชดใช้คืนความเสียหายตามกฎหมายอื่นมาก่อน ทั้งที่ความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนมีกฎหมายพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 สามารถบังคับใช้ได้โดยตรง

2.2 การตรวจสอบและจัดทำความเห็นเกี่ยวกับความเสียหายของผู้เสียหาย ในปัจจุบันหากข้อเท็จจริงปรากฏว่าการยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวในความผิดมูลฐานใดมีผู้เสียหาย ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและในระบบสารสนเทศของสำนักงาน ป.ป.ง. โดยผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องพร้อมหลักฐานแสดงรายละเอียดแห่งความเสียหายและจำนวนความเสียหายที่ได้รับจากการกระทำความผิดมูลฐานนั้นตามแบบท้ายระเบียบคณะกรรมการธุรกรรมว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2559 ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในกำหนดเวลา เมื่อผู้เสียหายยื่นคำร้องแล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบ และจัดทำความเห็นเกี่ยวกับความเสียหายของผู้เสียหาย เสนอต่อเลขาธิการเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบในการเสนอเรื่องต่อคณะกรรมการธุรกรรมเพื่อพิจารณา หากคณะกรรมการธุรกรรมเห็นชอบให้คุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย ให้เลขาธิการดำเนินการขอให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้นำทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไปคืนหรือชดใช้คืนให้แก่ผู้เสียหายแทนการสั่งให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดินต่อไป

จากที่กล่าวข้างต้นเมื่อผู้เสียหายยื่นคำร้องแล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบ และจัดทำความเห็นเกี่ยวกับความเสียหายของผู้เสียหายนั้น ซึ่งคำว่า “ตรวจสอบ” กำหนดไว้ในข้อ 3 ตามระเบียบคณะกรรมการธุรกรรมว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2559 หมายถึง การแสวงหาข้อเท็จจริง และรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเสียหายของผู้เสียหาย

โดยการสรุปข้อเท็จจริงของเจ้าหน้าที่นั้นต้องดำเนินการดังนี้ 1) รายการทรัพย์สินที่ควรร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้นำไปคืนแก่ผู้เสียหายซึ่งปรากฏหลักฐานโดยชัดแจ้งว่าเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ 2) รายการทรัพย์สินที่ควรร้องขอให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้นำไปชดใช้คืนแก่ผู้เสียหายตามสัดส่วนความเสียหาย หรือ 3) รายการผู้เสียหายหรือผู้ยื่น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

คำร้องที่ไม่มีสิทธิได้รับการคุ้มครองพร้อมเหตุผลประกอบ ซึ่งพบว่ากฎหมายเปิดโอกาสให้พนักงานเจ้าหน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริง และรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเสียหายของผู้เสียหาย โดยพนักงานเจ้าหน้าที่สามารถสรุปข้อเท็จจริงได้ว่าผู้เสียหายหรือผู้ยื่นคำร้องคนใดที่ไม่มีสิทธิได้รับการคุ้มครองพร้อมเหตุผลประกอบ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้พนักงานใช้ดุลยพินิจ หากพิจารณาถึงการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีแชร์ลูกโซ่ หากพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าจากพยานหลักฐานหรือพฤติการณ์ต่างๆ ผู้เสียหายไม่สุจริต หรือมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด หรือเป็นการสมคบใจเข้าร่วมลงทุนโดยทราบถึงความเสี่ยงที่มีอยู่ พนักงานเจ้าหน้าที่อาจจะสรุปข้อเท็จจริงได้ว่าผู้เสียหายหรือผู้ยื่นคำร้องที่ไม่มีสิทธิได้รับการคุ้มครองพร้อมเหตุผลประกอบได้ แต่มักไม่มีการดำเนินการในลักษณะดังกล่าว เนื่องจากการใช้ดุลยพินิจไม่มีกฎหมายที่ชัดเจนรองรับ อีกทั้งผู้เสียหายหรือผู้ยื่นคำร้องที่พนักงานเจ้าหน้าที่สรุปข้อเท็จจริงว่าผู้เสียหายหรือผู้ยื่นคำร้องไม่มีสิทธิได้รับการคุ้มครอง หากผู้เสียหายรายใดไม่เห็นด้วย ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เสนอเรื่องต่อเลขาธิการเพื่อเสนอให้คณะกรรมการธุรกรรมพิจารณาอีกคำสั่งต่อไป คำสั่งของคณะกรรมการธุรกรรมนั้นให้เป็นที่สุด เช่นนี้เป็นการเพิ่มกระบวนการและขั้นตอนการทำงานให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นอย่างมาก อีกทั้งในแต่ละคดีที่เป็นการกระทำความผิดฐานกั๊ยมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนมักจะมีผู้เสียหายจำนวนมาก หากไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่ชัดในการสกัดกั้นผู้ที่ไม่สุจริต หรือมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด หรือเป็นการสมคบใจเข้าร่วมลงทุนออกไปได้ จะเป็นการเพิ่มภาระหน้าที่ให้แก่เจ้าหน้าที่และอาจส่งผลให้ผู้เสียหายที่สุจริตไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิในความเสียหายเต็มจำนวน เนื่องจากต้องเฉลี่ยทรัพย์สินคืนให้กับทุกคนที่อ้างสิทธิ

2.3 ความคุ้มค่าต่อผลที่จะได้รับในการดำเนินการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย ปัจจุบันการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายตามกฎหมายฟอกเงินไม่มีการกำหนดเงื่อนไขในการพิจารณาว่าคดีใดควรดำเนินการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายหรือไม่ รวมไปถึงพิจารณาว่าทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการไม่ว่าจะเป็นงบประมาณแผ่นดิน ทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรต่างๆ ที่ต้องใช้มีความคุ้มค่าต่อผลที่จะได้รับหรือไม่ ซึ่งการคุ้มครองสิทธิแก่ผู้เสียหายบางกรณี การพิจารณาความสูญเสียทางการเงินที่จะต้องจ่ายให้แก่ผู้เสียหายแต่ละรายยากลำบากจนเกินไป บางกรณีทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมีมูลค่าที่จะจ่ายให้กับผู้เสียหายมีจำนวนน้อยมาก เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายของรัฐที่จะเกิดขึ้นแล้วไม่คุ้มค่า หรือบางกรณีจำนวนของผู้เสียหายมีจำนวนมากและจำนวนเงินที่สามารถจ่ายให้กับผู้เสียหายแต่ละรายมีจำนวนน้อยมาก จนทำให้การจ่ายเงินให้กับผู้เสียหายเป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ การดำเนินการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในกรณีดังกล่าวเป็นการดำเนินการที่สิ้นเปลืองทรัพยากรและไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เสียหายเท่าที่ควร เนื่องจากการดำเนินการคุ้มครองสิทธิให้แก่ผู้เสียหาย โดยเฉพาะผู้เสียหายจากความผิดฐานกั๊ยมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนที่มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก สำนักงาน ป.ง. ต้องทุ่มทรัพยากรเพื่อใช้ในการดำเนินการ เช่น ทรัพยากรบุคคล เวลา หรืองบประมาณแผ่นดินที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ค่าใช้จ่ายในการติดต่อสื่อสาร ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เหล่านี้หากนำไปใช้ในการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดที่มีมูลค่าความเสียหายสูงและคุ้มค่าจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมมากกว่าหรือไม่ เพื่อให้การดำเนินการของหน่วยงานและการใช้งบประมาณแผ่นดินที่ได้มาจากภาษีของประชาชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด ภายใต้ทรัพยากรที่มีจำกัดและอีกประเด็นที่สำคัญคือการดำเนินการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายฟอกเงินในความผิดฐานกั๊ยมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ปัจจุบันยังไม่มีมาตรการหักค่าใช้จ่ายของรัฐในการดำเนินการ ทั้งนี้หากพิจารณาพระราชกำหนดการกั๊ยมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 ในการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนที่ได้รับความเสียหายพระราชกำหนดฯ ดังกล่าว ได้กำหนดให้นาพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

มาใช้บังคับ เนื่องจากกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายน้นกฎหมายต้องการให้มีสภาพบังคับโดยเร็ว รวมไปถึงได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการเฉลี่ยทรัพย์สินให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายไว้อย่างชัดเจน ซึ่งการมีเจ้าหนี้จำนวนมากมีลักษณะเช่นเดียวกับการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนที่มักจะมีผู้เสียหายเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกัน อีกทั้งพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว ได้กำหนดถึงการหักค่าใช้จ่ายจากการดำเนินการของภาครัฐไว้ในมาตรา 124 โดยกำหนดให้การดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หากมีค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หักเงินไว้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ ก่อนดำเนินการแบ่งทรัพย์สินให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ด้านงบประมาณของภาครัฐในการดำเนินการเฉลี่ยทรัพย์สินคืนให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งต่างจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 หากผู้เสียหายมาร้องเรียนเป็นผู้เสียหายตามกฎหมายฟอกเงินจะได้รับเงินเต็มจำนวนตามที่กล่าวอ้าง หากสามารถยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้เต็มจำนวน โดยไม่มีการหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินการให้แก่ผู้เสียหายแต่อย่างใด

3. เพื่อเปรียบเทียบกฎหมายของไทยและของต่างประเทศที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินภายใต้หลักสุจริต พบว่า การคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายตามกฎหมายฟอกเงินของประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นไปตามคู่มือนโยบายการริบทรัพย์ 2021 (Asset Forfeiture Policy Manual 2021) (U.S. Department of Justice, 2021, 163) ซึ่งกำหนดถึงวิธีการ เงื่อนไขในการริบทรัพย์สินรวมถึงการคุ้มครองสิทธิให้แก่ผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิด โดยกล่าวถึงการริบทรัพย์และการชดเชยแก่ผู้เสียหายจากอาชญากรรม (Forfeiture and Compensation for Victims of Crime) ว่าเป็นการคืนทรัพย์สินที่ถูกริบให้แก่ผู้เสียหายผ่านกระบวนการร้องขอให้คืนทรัพย์สิน (Remission) และการชดเชย (Restoration) ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสามารถใช้ได้กับทุกฐานความผิดที่นำไปสู่การออกประกาศริบทรัพย์ โดย “ผู้เสียหาย” (Victim) ในกระบวนการดังกล่าว หมายถึง ผู้ที่ได้รับความสูญเสียทางการเงินโดยตรงจากการกระทำความผิดที่เป็นเหตุแห่งการริบทรัพย์สิน ทั้งนี้คุณสมบัติของผู้เสียหายในการยื่นคำร้อง (Qualification to file) ที่สำคัญคือ ผู้เสียหายมิได้มีส่วนร่วม ได้รับประโยชน์ หรือจงใจในการกระทำความผิด ซึ่งเป็นเหตุของการริบทรัพย์สิน และหากผู้เสียหายได้รับความเสียหายที่เป็นตัวเงินผู้เสียหายจะต้องแสดงเอกสารพยานหลักฐาน ทั้งนี้ สำนักงานฟอกเงินและติดตามทรัพย์สินคืน (MLARS) อาจดำเนินการจัดตั้งผู้จัดการผลประโยชน์หรือทรัสตี ในกรณีที่ผู้เสียหายจำนวนมาก เพื่อให้ทำหน้าที่ในการติดต่อประสานงาน และจัดทำคำร้องต่างๆ กับผู้เสียหายแทนสำนักงานฯ ได้ ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งสิทธิ การจัดทำคำร้องข้อเสนอแนะประกอบการตัดสินใจอื่นๆ และที่สำคัญคือการดำเนินการคืนทรัพย์สินให้แก่ผู้เสียหาย เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งค่าใช้จ่ายในการจ้างผู้จัดการผลประโยชน์หรือทรัสตีนั้น จะถูกหักจากเงินที่รับได้ก่อนคืนให้แก่ผู้เสียหาย

ทั้งนี้ สำนักงานฟอกเงินและติดตามทรัพย์สินคืน (MLARS) อาจปฏิเสธคำร้องขอคืนทรัพย์สินของผู้เสียหายได้ หากเข้าเงื่อนไขดังต่อไปนี้ 1) หากการพิจารณาถึงความสูญเสียทางการเงินที่จะต้องจ่ายให้แก่ผู้เสียหายแต่ละรายยากลำบากจนเกินไป 2) หากจำนวนเงินที่จะจ่ายให้กับผู้เสียหายมีจำนวนน้อย เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายของรัฐที่จะเกิดขึ้นแล้วไม่คุ้มค่า 3) หากจำนวนของผู้เสียหายมีจำนวนมากและจำนวนเงินที่สามารถจ่ายให้กับผู้เสียหายแต่ละรายมีจำนวนน้อยมาก จนทำให้การจ่ายเงินให้กับผู้เสียหายเป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ ซึ่งปัจจุบัน สำนักงาน ปปง. ยังไม่มีเงื่อนไขในลักษณะดังกล่าว

4. เพื่อนำผลการศึกษามาใช้ในการแก้ไขปรับปรุงระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินให้เหมาะสมและชัดเจนยิ่งขึ้น พบว่า ควรมีการแก้ไขปรับปรุงระเบียบ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

คณะกรรมการธุรกรรมว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2559 ในส่วนของคำนิยามของ “ผู้เสียหาย” รวมถึงการบังคับใช้ให้เป็นไปตามคำนิยามอย่างเคร่งครัด และควรมีการกำหนดเงื่อนไขในการพิจารณาความคุ้มครองค่าตอบแทนที่จะได้รับในการดำเนินการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย

ข้อเสนอแนะ

1. กำหนดเงื่อนไขและมาตรการในการพิสูจน์ถึงความสุจริตของผู้เสียหาย ในระเบียบคณะกรรมการธุรกรรมว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2559 เนื่องจากการนำหลักสุจริตมาใช้ในการพิจารณานั้น เป็นการเปิดโอกาสให้พนักงานเจ้าหน้าที่ใช้ดุลยพินิจ จึงต้องมีการกำหนดข้อบังคับให้ใช้ได้อย่างจำกัด เพราะหากเราใช้หลักสุจริตในการพิจารณาผิดมากเกินไปจะทำให้เกิดการพิพาทภาคีโดยใช้หลักที่นอกเหนือจากบทบัญญัติของกฎหมายมากเกินไป โดยข้าพเจ้าเห็นว่าควรแก้ไขระเบียบฯ ดังกล่าว ดังต่อไปนี้

ข้อ 3 ในระเบียบนี้

“ผู้เสียหาย” หมายความว่า ผู้ได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินจากการกระทำความผิดมูลฐานและไม่อาจดำเนินการเพื่อขอคืนทรัพย์สินหรือชดเชยคืนความเสียหายดังกล่าวได้ตามกฎหมายอื่นหรือดำเนินการตามกฎหมายอื่นแล้วแต่ไม่เป็นผล และต้องไม่เป็นผู้นายอมให้มีการกระทำความผิดต่อตนเอง ไม่เป็นผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดที่เป็นเหตุให้มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน เนื่องจากข้าพเจ้ามีความเห็นว่าผู้นายอมให้มีการกระทำความผิดต่อตนเอง หรือผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดที่เป็นเหตุให้มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินเป็นผู้ที่ไม่สมควรได้รับการคุ้มครอง เพราะถือเป็นส่วนหนึ่งของอาชญากรรมเป็นบุคคลที่ไม่สุจริต การคุ้มครองสิทธิให้แก่บุคคลดังกล่าวจะส่งผลให้การตรวจจรวจอาชญากรรมตามเจตนารมณ์ของกฎหมายฟอกเงินไม่เป็นผล และที่สำคัญก่อนดำเนินการคุ้มครองสิทธิให้แก่ผู้เสียหายพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องพิจารณาว่า ผู้เสียหายได้ดำเนินการตามกฎหมายอื่นมาก่อนตามสิทธิที่ตนมีแล้วหรือไม่ แต่การดำเนินการดังกล่าวยังไม่เป็นผล โดยให้ผู้เสียหายยื่นเอกสารหลักฐานประกอบการพิจารณา เช่น สำเนาคำพิพากษาของศาลที่ตนเป็นคู่ความในคดีสำเนาร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ดำเนินการตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 เป็นต้น หากผู้เสียหายดำเนินการเพื่อขอคืนทรัพย์สินหรือชดเชยคืนความเสียหายตามกฎหมายอื่นหรือดำเนินการตามกฎหมายอื่นแล้วแต่ไม่เป็นผลให้พนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงาน ปปง. ดำเนินการคุ้มครองสิทธิให้แก่ผู้เสียหายต่อไป เนื่องจากกฎหมายฟอกเงินมีหลักการคือยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดให้ตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งการดำเนินการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายเป็นข้อยกเว้น

2. กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ฯ โดยต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทนที่ผู้เสียหายแต่ละรายได้รับมาแล้วก่อนมีการดำเนินการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายประกอบด้วย โดยต้องประกาศให้ผู้เสียหาย นำเอกสารที่แสดงถึงประโยชน์ที่ตนได้รับจากผู้กระทำความผิดมาแล้วมาแสดง และหากผู้เสียหายไม่แสดงแต่เจ้าหน้าที่พบว่ามีความผิดสงสัยว่าผู้เสียหายเป็นบุคคลที่ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากผู้กระทำความผิดแล้วบางส่วน เจ้าหน้าที่มีอำนาจในการดำเนินการตรวจสอบความเสียหายของผู้เสียหายดังกล่าวได้ และที่สำคัญเมื่อมีการแก้ไขคำนิยามของคำว่า “ผู้เสียหาย” แล้วจะทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่สรุปข้อเท็จจริงได้ว่าผู้เสียหายหรือผู้ยื่นคำร้องบุคคลใดไม่มีสิทธิได้รับการคุ้มครอง หากพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าจากพยานหลักฐานหรือพฤติการณ์ต่างๆ ผู้เสียหายไม่สุจริต หรือมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด หรือเป็น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

การสมัครใจเข้าร่วมลงทุนโดยทราบถึงความเสี่ยงที่มีอยู่ และเมื่อมีกฎหมายกำหนดเงื่อนไขไว้ชัดเจนจะทำให้ผู้เสียหายทราบอย่างแน่ชัดว่าหากการกระทำของตนเข้าลักษณะตามที่กฎหมายกำหนดจะทำให้ตนไม่มีสิทธิได้รับการคุ้มครอง เพื่อเป็นการลดจำนวนข้อโต้แย้งของผู้เสียหายที่มีต่อผลการสรุปข้อเท็จจริงของพนักงานเจ้าหน้าที่

3. ควรกำหนดเงื่อนไขในการพิจารณาว่าคดีใดควรดำเนินการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายหรือไม่ รวมไปถึงพิจารณาว่าทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการไม่ว่าจะเป็นงบประมาณแผ่นดิน ทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรต่างๆ ที่ต้องใช้ มีความคุ้มค่าต่อผลที่จะได้รับหรือไม่ โดยควรมีการกำหนดเงื่อนไขประกอบการพิจารณาดังต่อไปนี้ 1) การพิสูจน์ถึงความสูญเสียทางการเงินที่จะต้องจ่ายให้แก่ผู้เสียหายแต่ละรายยากลำบากจนเกินไป 2) จำนวนเงินที่จะจ่ายให้กับผู้เสียหายมีจำนวนน้อย เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายของรัฐที่จะเกิดขึ้นแล้วไม่คุ้มค่า 3) จำนวนของผู้เสียหายมีจำนวนมากและจำนวนเงินที่สามารถจ่ายให้กับผู้เสียหายแต่ละรายมีจำนวนน้อยมาก จนทำให้การจ่ายเงินให้กับผู้เสียหายเป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ หากเข้าเงื่อนไขในข้อใดข้อหนึ่ง สำนักงาน ป.ป.ช. ไม่ควรดำเนินการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายเนื่องจากการสิ้นเปลืองทรัพยากรและไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เสียหายเท่าที่ควร

ทั้งนี้ การดำเนินการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินข้าพเจ้ามีความเห็นว่า ก่อนที่สำนักงาน ป.ป.ช. จะคืนเงินให้แก่ผู้เสียหายในกรณีฐานกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนควรมีการหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินการก่อน เช่นเดียวกับการดำเนินการตามพระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 เพื่อประโยชน์ด้านงบประมาณของภาครัฐในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

เอกสารอ้างอิง

กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2554). หลักสุจริต และเหตุเหนือความคาดหมายในการชำระหนี้หลักสุจริต. ใน *เอกสารอ่านประกอบ*

การศึกษาวិชาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปรีดี เกษมทรัพย์. (2525). กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

U.S. Department of Justice. (2021). Asset Forfeiture Policy Manual 2021. Washington: Money Laundering and Asset Recovery Section.